ศึกษาการนำหลักขันติไปใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย

Study of Khanti to Use for Driver on the Road to Prevent Accidents

พระปลัดสุรศักดิ์ ปุณวุฒฺโฑ[1*] สุทน ทองเล็ก[2] ฉัชศุภางค์ สารมาศ[3]

Phrapaladsurasak Punnavutdho[1*], Suthon Thonglek[2], Chatsupang Saramart[3]

Corresponding author E-mail: Surasakphd@hotmail.com[1*]

(Received: October 1, 2018; Revised: November 7, 2018; Accepted: February 2, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำหลักขันติธรรมไปประยุกต์ใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย เอกสารข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิได้แก่ ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งได้สัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 5 คน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม-กรกฎาคม 2561 ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักขันติไปใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย คือ ต้องใช้ความอดทน เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดกับตัวเองและบุคคลอื่น ต้องคำนึงถึงหลักหิริโอตตัปปะคือละอายต่อบาปให้มาก ต้องรู้เท่าทันที่มากระทบ และต้องฝึกสมาธิ

คำสำคัญ: การนำหลักขันติไปใช้ ผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน ป้องกันปัญหาอุบัติภัย

Abstract

The objectives of this research were as follows: to study of Khanti to use for driver on the road to prevent accidents. The primary data were: the tipitaka. texts and relevant researches, and had in-depth interviews 5 persons, The thesis was the documentary qualitative research works. All the data, collected during January-July 2018, were then analyzed by content analysis and analytic induction. The results of research are found as follows: Khanti to use for driver on the road to prevent accidents are Patience for binifits to themselves and others. Consider for Hiri Ottappa, Knowingly and Samādhi.

Keywords: study of Khanti, use for drive on the road, prevent accidents

[1] สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2] สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[3] สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1] Public Administration Program, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

[2] Buddhist Studies Program, Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University

[3] Government and Political Science Program, Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University

ความเป็นมาของปัญหา

ศูนย์อำนวยการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนช่วงเทศกาลสงกรานต์ 2561 โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สรุปสถิติอุบัติเหตุทางถนนช่วงเทศกาลสงกรานต์ 2561 ช่วง 7 วันของการรณรงค์ “ขับรถมีน้ำใจ รักษาวินัยจราจร” ระหว่างวันที่ 11 - 17 เม.ย. 2561 เกิดอุบัติเหตุรวม 3,724 ครั้ง ผู้เสียชีวิต 418 ราย ผู้บาดเจ็บ 3,897 คน กำหนดให้วิเคราะห์และถอดบทเรียนการดำเนินงานลดอุบัติเหตุ เพื่อกำหนดมาตรการและแนวทางการสร้างความปลอดภัยอย่างเข้มข้นและต่อเนื่องตลอดทั้งปี อีกทั้งมุ่งสร้างวินัยจราจรและปลูกฝังจิตสำนึกด้านความปลอดภัย เพื่อสร้างวัฒนธรรมปลอดภัยทางถนนในสังคมไทยอย่างยั่งยืน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2561)

จากเหตุการณ์ที่ปรากฏเป็นข่าวในเฟสบุ๊คเกี่ยวกับเหตุการณ์ขับรถปาดหน้า แล้วจอดรถลงมาต่อว่าด่าทอ กล่าวคำพูดหยาบคาย จนบานปลายเป็นการใช้อาวุธปืนยิงทำร้ายร่างกายกันและจากสถิติอุบัติเหตุทางถนนช่วงเทศกาลสงกรานต์ 2561 พบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุสูงสุด ได้แก่ ขับรถเร็วเกินกำหนด ดื่มแล้วขับ และตัดหน้ากระชั้นชิด ยานพาหนะที่เกิดอุบัติเหตุสูงสุด ได้แก่ รถจักรยานยนต์ รถปิคอัพ ส่วนใหญ่เกิดในเส้นทางตรง บนถนนกรมทางหลวง ถนนใน อบต./หมู่บ้าน ช่วงเวลาที่เกิดอุบัติเหตุสูงสุด ได้แก่ ช่วงเวลา 16.01 – 20.00 น. สาเหตุหลักของอุบัติเหตุทางถนนยังคงเกิดจากการดื่มแล้วขับ และขับรถเร็ว

ขันติธรรม ความสามารถที่จะทนต่อความลำบาก มีจิตใจเข้มแข็งที่จะทำความดี และสามารถควบคุมตนเองได้โดย 1) อดทนต่อความยากลำบาก คือ มีจิตใจเข้มแข็งที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ 2) อดทนต่อความเจ็บป่วย คือ อดทนต่อความเจ็บป่วยของร่างกายไม่ท้อแท้ 3) อดทนต่อความเจ็บใจ คือ อดทนต่อการกระทำที่ผู้อื่นล่วงเกินเราโต้ตอบด้วยวิธีสันติ 4) อดทนต่ออกิเลส คือ อดทนต่อสิ่งต่างๆ ที่มายั่วยุให้หลงใหล อดทนต่อความโลภ อดทนต่อความโกรธและอดทนต่อความหลง ขันติ เป็นธรรมอันทำให้งาม คนงาม ต้องงามดังนี้ 1) มีจิตใจเข้มแข็งน่ายกย่อง 2) มีวาจาไม่ก้าวร้าว ไม่หยาบคาย พูดในเรื่องที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์ 3) มีการกระทำที่อยู่ในกรอบที่เหมาะสม ตามขนบธรรมเนียม ประเพณี รู้กาลเทศะ คนจะงามตามที่พระธรรมโกศาจารย์อธิบายคือ 1) ขยันขันแข็ง กล้า ยอมตายถ้าถูกต้องชอบธรรม 2) สุภาพ อ่อนโยน เชื่อฟังผู้เฒ่าผู้แก่ บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ผู้อาวุโส 3) กตัญญู กตเวที รับรู้คุณ แม้สิ่งไม่มีชีวิต แม้อุปสรรค ศัตรู 4) มีศีล มีสัตย์เปิดเผย บริสุทธิ์ใจ 5) ประหยัด สันโดษ รู้จักทำสิ่งร้ายให้กลายเป็นดี คำนึงถึงประโยชน์และความจำเป็นในชีวิต 6) มีเมตตา กรุณา มีน้ำใจ ไม่มีเขาไม่มีเรา ไม่ทำให้ตนเองคนอื่นเดือดร้อน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม 7) อดกลั้นอดทน ด้วยใจแจ่มใส คอยได้รอได้ 8) เป็นฝ่ายยอมได้ให้อภัยได้ เพื่อให้อะไรๆ มันลงกันได้ 9) ไม่ตามใจกิเลส แต่เลือกข้างถูกต้องเป็นธรรม 10) เป็นแบบฉบับในเรื่อง กิน อยู่ หลับ นอน เกิด แก่ เจ็บ ตายเป็นของชาวพุทธเอง (ใจสบาย, 2561)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า “การนำหลักขันติไปใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย” เป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างเร่งด่วนเพื่อป้องกันปัญหาในสังคม ส่งเสริมให้สังคมน่าอยู่ยิ่งขึ้น และพัฒนาคุณค่าทางศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และการเสริมสร้างความปลอดภัยบนท้องถนนให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการนำหลักขันติธรรมไปประยุกต์ใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาการนำหลักขันติไปใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม 2561 ถึงเดือนกรกฎาคม 2561 ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุปอุปนัย เป็นการแสดงเหตุผลจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ เป็นการรวบรวมความจริงจากพื้นที่ต่างๆ แล้วสรุปเป็นทฤษฎี การอ้างเหตุผลโดยอาศัยหลักฐานจากประสบการณ์ มีขั้นตอนดังนี้

1. รวบรวมที่เป็นเอกสารข้อมูลที่ได้จากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) ได้แก่ ข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา

2. รวบรวมข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) ได้แก่ ข้อมูลจากหนังสือ ตำรา วารสาร เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูล คือ หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเวปไซต์

3. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) จำนวน 5 คน

4. นำข้อมูลที่ได้มาจากเอกสารและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ตีความตามประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้แล้วสรุปผลการวิเคราะห์ ตามที่ปรากฏในหลักฐานเพื่อเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่และลำดับขั้นตอนเป็นรูปเล่มรายงานการวิจัย

5. เสนอผลการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

6. นำเสนอบทความวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักขันติ ไปใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาหลักขันติ 2) เพื่อศึกษาการนำหลักขันติ ไปใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย และ 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าการนำหลักขันติ ไปใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย

หลักขันติ

ขันติ แปลว่า ความอดทน ขันติ 2 ประเภท ได้แก่ 1) ขันติ 2) อธิวาสนขันติ ขันติ 3 ประเภท ได้แก่ 1) อดทนต่อความลำบาก 2) อดทนต่อความตรากตรำและ 3) อดทนต่อกิเลส ขันติ 4 ประเภท ได้แก่ 1) อดทนต่อความลำบาก 2) อดทนต่อทุกขเวทนา 3) อดทนต่อความเจ็บใจ และ 4) อดทนต่ออำนาจกิเลส

ศึกษาการนำหลักขันติ ไปใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน พบว่า ผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนนนำหลักขันติมาใช้ คือ ต้องมีสติและความอดทนอย่างสูง ไม่ประมาท และคำนึงถึงผลที่จะตามมาเสมอ ฝึกจิตให้มีความอดทนกับสภาพเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ควรขับรถในอัตราความเร็วตามที่กฎหมายกำหนด ปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด ควรตรวจสภาพรถให้มีความพร้อมสำหรับการใช้งานอยู่เสมอ สภาพร่างกายของคนขับรถต้องมีความพร้อม มีการพักผ่อนให้เต็มที่ ไม่ดื่มสุรา หรือสารเสพติดใดๆ ที่ผิดกฎหมาย ใจเย็น และควรหยุดพักในสถานที่ที่จัดไว้ให้ ต้องข่มจิต ยอมรับตามกฎของธรรมชาติตามหลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ยอมรับว่าเป็นความจริงที่เกิดขึ้นกับทุกคน เป็นของที่ทนได้ยาก อดกลั้นทนทานต่อสภาพบีบคั้น ต้องฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ จนสามารถบังคับควบคุมการกระทำปฏิกิริยาของเซลล์ประสาท

ให้เป็นไปตามที่ตัวเองต้องการได้ ทำจิตให้เป็นกุศล คิดไตร่ตรองถึงผลที่จะตามมา แผ่เมตตา ให้อภัย สร้างขันติบารมี มีหิริโอตตัปปะ ต้องรู้จักวางเฉย อดทนต่อฝ่ายที่ไม่ดี เพื่อยืนหยัดอยู่ในทางที่ดีให้ได้

ผลการวิเคราะห์การนำหลักขันติ ไปใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย

1. คุณค่าด้านความปลอดภัย พบว่า การนำหลักขันติมาใช้ในการขับรถบนท้องถนนเพื่อความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน จะต้องคำนึงถึงหลักหิริโอตตัปปะให้มาก มีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป หรือการฝ่าฝืนกฎจราจรอย่างเต็มที่ ต้องรู้เท่าทันสิ่งที่มากระทบ เช่น การขับรถปาดซ้ายแซงขวา ด้วยการเจริญเมตตามองการกระทำของบุคคลอื่นในแง่ดี ต้องฝึกสมาธิ เพราะขันติและสมาธิเป็นคุณธรรมที่เกื้อหนุนกัน ขันติจะหนักแน่นก็ต้องประกอบไปด้วยสมาธิ

2. คุณค่าด้านงานการจราจร พบว่า การนำหลักขันติมาใช้ในการขับรถบนท้องถนนเพื่องานการจราจร ควรฝึกปฏิบัติอธิวาสนขันติให้มีอยู่ ย่อมจะเป็นประโยชน์มาก อธิวาสนขันติ อธิวาสนะ นั้นแปลว่ายับยั้ง แปลว่า รับยับยั้งไว้ได้ รับไว้ได้ นี้คือ อธิวาสนะ และที่มาประกอบกับคำว่าขันติ ก็คือขันติที่ยับยั้งไว้ได้ ดังเช่นความทุกข์ต่างๆ เช่น ฝนตก น้ำท่วมถนน รถติด เกิดอุบัติเหตุ เป็นต้น เหล่านี้ก็จะต้องมีในขณะที่จะต้องประกอบการงาน หรือออกไปประกอบการงานต่างๆ เมื่อยับยั้งไว้ได้ รับไว้ได้ คือ ยับยั้งทุกข์ทั้งปวง ดังกล่าวนั้น มิให้มาเป็นเหตุทำให้ต้องขัดข้อง ต่อการที่จะออกไปประกอบการงานรับไว้ได้ก็คือแม้ว่าจะต้องพบกับทุกข์เหล่านั้น ก็รับได้ ไม่กลัว ไม่หวั่นไหว

3. คุณค่าด้านคุณธรรม จริยธรรม พบว่า ขันติความอดทนเป็นสิ่งที่พึงประพฤติปฏิบัติ มีพฤติกรรมที่ดีงามต้องประสงค์ของสังคมเป็นหลักหรือกรอบที่ทุกคนกำหนดไว้ เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม เกิดความสงบร่มเย็นเป็นสุข เกิดความรักสามัคคี เกิดความอบอุ่นมั่นคงและปลอดภัยในการดำรงชีวิต เช่น ศีลธรรม กฎหมาย ธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

สรุปได้ว่า ขันติ แปลว่า ความอดทน ได้แก่ 1) อดทนต่อความลำบาก 2) อดทนต่อทุกขเวทนา 3) อดทนต่อความเจ็บใจ และ 4) อดทนต่ออำนาจกิเลส ต้องใช้ความอดทน เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดกับตัวเองและบุคคลอื่น ต้องคำนึงถึงหลักหิริโอตตัปปะให้มาก ต้องรู้เท่าทันที่มากระทบ และต้องฝึกสมาธิ มีคุณค่าด้านความปลอดภัย คุณค่าด้านงานการจราจร และ คุณค่าด้านคุณธรรม จริยธรรม

อภิปรายผล

ผลการศึกษา การนำหลักขันติไปใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย พบว่า ผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนนต้องใช้ความอดทน เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดกับตัวเองและบุคคลอื่น ต้องคำนึงถึงหลักหิริโอตตัปปะให้มาก ต้องรู้เท่าทันที่มากระทบ และต้องฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องผลการศึกษาของไสว มาลาทอง (2542) ได้กล่าวไว้ในคู่มือการศึกษาจริยธรรมว่า ขันติ ความอดทน หมายถึง การรักษาปกติภาพของตนไว้ได้ ในเมื่อถูกกระทบด้วยสิ่งอันไม่พึงปรารถนา ขันติมี 2 ประเภท คือ

1. ขันติ ความอดทนต่อการดำเนินชีวิตทั่วๆ ไป เช่น อดทนต่อความหิว ความกระหาย ความเหนื่อย ความหนาว ความร้อน ความเจ็บป่วย ความโกรธ ฯลฯ สรุปได้เป็น 3 ประเด็น คือ

1.1 อดทนต่อความลำบากตรากตรำ ในการทำงานทำการโดยสุจริตไม่ว่าจะค้าขาย หรือทำเกษตรกรรม ย่อมมีความลำบาก ไม่สบายเหมือนการหากินทุจริต ผู้มีสัมมาชีพจึงต้องมีความอดทน ไม่แสดงอาการของความขลาดไม่สู้งาน ไม่สู้ความลำบากตรากตรำ

1.2 อดทนต่อทุกขเวทนา คือ เมื่อเจ็บป่วยก็ไม่แสดงอาการทุรนทุรายจนเกินเหตุ

1.3 อดทนต่ออำนาจกิเลส คือเมื่อเกิดกิเลสใดๆ ได้แก่ ความโลภ คือ อยากได้ไม่มีสิ้นสุด ความโกรธ หรือความหลงในลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ก็ต้องมีขันติ อดทนและเพียรพยายามกำจัดกิเลสนั้นออกไปเสียจากตน

2. ความอดทนต่อการล่วงเกินของคนอื่น (อธิวาสนขันติ) เฉพาะอย่างยิ่งคนที่ต่ำกว่าเรา กล่าวคือ อดทนต่อความเจ็บใจ คือ ทนต่อความกระทบกระแทกแดกดันของคนอื่น

ความอดทน (ขันติ) เป็นหลักธรรมที่จำเป็นสำหรับคราวที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะทำให้จิตใจเราหันเหไปจากทางที่ดี ดังนั้น จึงควรบำเพ็ญขันติใน 4 สถาน คือ

2.1 อดทนต่อความลำบาก หมายความว่า คนทำงานมากๆ แล้วได้รับความเหน็ดเหนื่อย หิวกระหาย หรือถูกแดด ลม ฝน กระทบเกินสบาย คนที่ไม่มีขันติเมื่อเผชิญกับความลำบากตรากตรำ มักจะทอดทิ้งการงานเสีย เป็นคนมือเท้าบาง ทำอะไรทิ้งๆ ขว้างๆ แต่ผู้มีขันติย่อมอดทนต่อสิ่งเหล่านี้ กัดฟันทนทำงานของตนให้สำเร็จ

2.2 อดทนต่อทุกขเวทนา คือ การรับรู้อารมณ์ว่าเป็นทุกข์ ซึ่งเกิดมาจากการเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่สบายด้วยโรคภัยนานัปการที่เกิดขึ้นกับร่างกายตน คนที่ขาดขันติเมื่อถึงคราวเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่สบายขึ้นมา มักจะแสดงมารยาทอันไม่สมควรออกมาให้ปรากฏ เช่น ร้องครวญคราง กระบิดกระบวน เป็นคนเจ้ามารยา เป็นคนเจ้าอารมณ์มีอาการโมโหโทโสง่าย บางคนอ้างความเจ็บป่วยเพื่อจักกระทำความชั่วต่างๆ ก็มี แต่สำหรับผู้มีขันติ ย่อมรู้จักอดทน อดกลั้น ไม่ปล่อยตัว ปล่อยใจให้เสียหรือตกไปในทางชั่วต่างๆ ให้คนอื่นหลงเชื่อหรือเข้าใจผิด

2.3 อดทนต่อความเจ็บใจ เป็นขันติประเภทอธิวาสนขันติ คืออดทนต่อการล่วงเกินของคนอื่น เฉพาะอย่างยิ่งคนที่ต่ำกว่าเรา เมื่อถูกผู้อื่นกระทำการล่วงเกินให้เป็นที่ขัดใจ เช่น ถูกด่าว่า หรือ สบประมาท หมิ่นประมาท บุคคลผู้ขาดอธิวาสนขันติ ย่อมขาดสติเดือดดาลแล้วทำร้ายตอบด้วยการกระทำอันแรงเกินเหตุที่ควรจะเป็น เช่น ว่าเหน็บแนมด้วยวาจาหยาบคาย หรือก่อความทะเลาะวิวาท ตีรันฟันแทงกัน สร้างเวรกรรมไม่สิ้นสุด เป็นทางนำมาซึ่งความหายนะแก่ตัวเองและครอบครัวตลอดจนเพื่อนฝูง แต่สำหรับผู้มีขันติย่อมรู้จักอดทน สอนใจตัวเอง รู้ที่ไปที่มาของสาเหตุนั้นๆ คือ หาวิธีการแก้ไขด้วยสันติให้เรียบร้อยเป็นผลดีด้วยความสงบต่อไป

2.4 อดทนต่ออำนาจกิเลส หมายความว่า อดทนต่ออารมณ์ข้างฝ่ายเพลิดเพลินอันเป็นไปตามอำนาจกิเลสพาไป เช่น ความสนุก การเที่ยวเตร่ ความโกรธ การได้ผลประโยชน์ในทางที่ไม่ควรเป็นต้น ความจริงแล้วอารมณ์ที่น่ารักใคร่ น่าพอใจ ดูไปก็ไม่น่าจะต้องใช้ความอดทน ไม่ทำให้เราลำบาก แต่ที่ต้องใช้ความอดทนเพราะอาจจะทำให้เราเสียหายได้ ทั้งนี้เพราะคนที่ขาดขันติ มักจะทำกรรมอันน่าบัดสีต่างๆ ตามอำนาจกิเลสหรือตามความอยากในสิ่งที่ตนรัก เช่น รับสินบน ผิดลูกเมียชาวบ้าน เห็นเงินตาโต ทำร้ายรังแกกัน ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เห่อยศ เมาอำนาจ ขี้โอ่ โอ้อวด เป็นต้น และสอดคล้องกับพระมหาขันทอง วิชาเดช (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องขันติในพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า ขันติตามโลกทัศน์ของพระพุทธศาสนาเถรวาทมีความหมายตามรูปศัพท์ว่าความอดทนอดกลั้นจะมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตของมวลมนุษย์ในการทำหน้าที่กำจัดอุปสรรค ทั้งหลาย 4 ประเภทเหล่านี้ คือ ความลำบากตรากตรำ ทุกขเวทนา ความกระทบกระทั่งและความเย้ายวนของกิเลส ความอดทนอดกลั้นต่อสภาวการณ์ทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวนั้นต้องประกอบด้วยปัจจัยสำคัญคือปัญญา ความอดทนลักษณะนี้จะมีความหมายไม่ผิดเพี้ยนไปจากหลักการดั้งเดิมของพระพุทธศาสนานี้คือความหมายสำคัญที่สุดของขันติธรรม ถ้าหากความอดทนปราศจากการตรวจสอบ หรือไม่ผ่าน

การวินิจฉัยจากกระบวนการทางปัญญา ย่อมส่งผลกระทบเชิงลบต่อชีวิตอย่างมาก เพราะความอดทนจะกลายเป็นภาวะอึดอัดบีบคั้นกดดันชีวิตจิตใจอย่างรุนแรง ต่อเมื่อความอดทนสอดประสานกลมกลืนกับปัญญาแล้ว ภาวะแห่งความอึดอัดก็จะหมดสิ้นไป จิตใจผ่อนคลายและเกิดความแจ่มใส เบิกบาน ขันติ เมื่อดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นคุณธรรมเชิงสังคมจะมีเอกลักษณะพิเศษโดดเด่นเฉพาะตัว กล่าวคือมีความสัมพันธ์ ตรงกันข้ามกับการทะเลาะวิวาทกันหรือตัดทอนสาเหตุที่จะโยงไปสู่ความกระทบกระทั่งระหว่างกัน หยุดยั้ง ป้องปราม และกำจัดความโกรธหรือความอาฆาตพยาบาททั้งหลายอันจะพึงมีพึงเกิดขึ้นในสังคมได้ จากนั้นก็ช่วยเกื้อกูลหนุนเสริมความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ให้ประสบกับสันติสุขถ้วนทั่วหน้ากัน ขันติไม่เพียงแต่จะสร้างสรรค์มิติทางสังคมด้วยการปลูกฝังมิตรภาพอันอบอุ่นให้งอกงามขึ้นภายในใจของมวลมนุษย์เท่านั้นแต่ขันติยังได้ชื่อว่าเป็นคุณธรรมสูงส่งสำหรับมนุษย์ทุกคน เพราะเป็นเครื่องมือกล่อมเกลากาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์งดงามอีกทั้งยังช่วยแผ้วถางหนทางชีวิตให้ราบรื่นและโปร่งโล่งเบาสบาย ซึ่งอาจนำไปสู่ความมีอิสรภาพสมบูรณ์พ้นจากการครอบงำของกิเลสทั้งหลายอันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดแห่งชีวิตได้ในที่สุด

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการนำหลักขันติธรรมไปประยุกต์ใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนนเพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัยผลการวิจัยพบว่า

1. ขันติ แปลว่า ความอดทน หมายถึง ลักษณะของความเข้มแข็ง มั่นคง และความหนักแน่นของจิตใจ เมื่อมีสิ่งทั้งดีและไม่ดีมากระทบต่อร่างกายและจิตใจก็ยังคงสามารถรักษาสภาพความสงบของจิตใจเอาไว้ได้ ได้แก่ 1) อดทนต่อความลำบาก 2) อดทนต่อทุกขเวทนา 3) อดทนต่อความเจ็บใจ และ 4) อดทนต่ออำนาจกิเลส

2. การนำหลักขันติไปใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย คือ ต้องใช้ความอดทน เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดกับตัวเองและบุคคลอื่น ต้องมีความละอายต่อบาป (หิริโอตตัปปะ) ให้มาก ต้องรู้เท่าทันที่มากระทบ และต้องฝึกสมาธิ

3. ผลวิเคราะห์คุณค่าการนำหลักขันติ ไปใช้สำหรับผู้ขับขี่ยวดยานพาหนะบนท้องถนน เพื่อป้องกันปัญหาอุบัติภัย คือ มีคุณค่าด้านความปลอดภัย คำนึงถึงหลักหิริโอตตัปปะ เจริญเมตตา ฝึกสมาธิ คุณค่าด้านงานการจราจร ฝึกปฏิบัติความอดทนต่อการล่วงเกินของคนอื่น (อธิวาสนขันติ) ให้มีอยู่ ยับยั้งทุกข์ทั้งปวง คุณค่าด้านคุณธรรม จริยธรรม พึงประพฤติปฏิบัติตามหลักขันติความอดทน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม ความสงบร่มเย็นเป็นสุข ความรักสามัคคี ความอบอุ่นมั่นคงและปลอดภัยในการดำรงชีวิต

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบ (Fact findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปผลเป็นข้อเสนอแนะ โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและภาคีเครือข่ายควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมฝึกอบรมสภาวะจิตใจของผู้ขับขี่ตามหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น หลักขันติ สติ หิริโอตตัปปะ เป็นต้น หน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบต้องทำงานไปในทิศทางเดียวกัน มีความเชื่อมโยงประสานการทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกัน เน้นความสามัคคีเพื่อประโยชน์ของสังคมอย่างแท้จริง ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้วินัยจราจรในสถานศึกษาโดยการนำหลักธรรมคำสอนตามแนวทางพระพุทธศาสนาไปใช้ควบคู่กับการใช้กฎหมายจราจร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการวิจัย จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยดังนี้

1. ควรวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์สติกับการขับขี่ยวดยานพาหนะอย่างปลอดภัย เพื่อลดอุบัติเหตุ”

2. ควรวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้วินัยจราจรตามหลักหิริโอตตัปปะ”

3. ควรวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้วินัยจราจรในสถานศึกษาตามหลักธรรมคำสอนตามแนวทางพระพุทธศาสนา”

เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2561). *ข่าวทั่วไป*. สืบค้น 5 กรกฎาคม 2561, จาก ThaiPR.net.

ขันทอง วิชาเดช, พระมหา. (2545). *การศึกษาวิเคราะห์เรื่องขันติในพุทธศาสนาเถรวาท* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ใจสบาย. (2561, 1 กรกฎาคม). *ขันติธรรม*. สืบค้นจาก http://www.p-esan.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=539017413.

ไสว มาลาทอง. (2542). *คู่มือการศึกษาจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.